

Előkerült a Wendler-krónika

Cseres Tibor, kitűnő XX. századi regényírónk izgatott hangú írásban kérdezte egykor az Élet és Irodalomban: Hol a kódex? A magyar történelem rejtélyeit boncoló író azt a középkor végi kódexet kereste, mely sámánok pereit jegyezte fel a korszak végéről. Nekünk, budaörsieknek is van egy ilyen krónikánk, a Budaörsi Napló hasábjain többször is megemlítték Wendler-krónika...

Tartalmát, részleteit idézte, kivonatban közölte Franz Riedl Heimatbuchja, de mi az eredeti Wendler-krónikát kerestük mindenütt. A kitelepített Wendler családnál is, másutt is érdeklődtünk. A település népességtörténetével foglalkozó Andreas Ritter helytörténész is hallotta a krónikát kereső feltevéseket.

Sejtelmesen mosolygott, majd nyár elején vastag levelet küldött Schwetzingenből, elküldte a történeti feljegyzések gépelt másolatát.

Ez a mi kódexünk, ami úgy maradt fenn, hogy Holovics Flórián jezsuita egyháztörténész, rendje szétkergetése után főleg a múlttal foglalkozott, és amikor 1952-ben kölcsönkapta az eredeti feljegyzéseket, lemásolta azokat. Budaörsnek már a XVIII. századtól volt iskolája, voltak tanítói, mint egy 1830-as névjegyzékből kiderül, néha télen százhusz kisdíák is járt a tanító elé. Nincs abban semmi meglepő, hogy a budaörsi német gazdák tudtak írni. Ezt az összeállítást azon írói régebbi feljegyzésekből állították össze, melyeket még a XVIII. században kezdtek összeírni. A krónikás feljegyzések több kéz írását őrzik, ez a magyarországi német házi feljegyzések gyakorlata. Sopronban például, ahol a legrégebbi krónikát az 1500-as évekkel kezdik (Faut Márk humanista krónikája) folytatja egy Klein Menyhért nevű tanító, később mások is. Itt vagy 30(!) krónika született így, az újabbak (XVIII. századiak) már nem is jelzik, hogy honnan másolták össze az előző századokat.

A mi krónikánkkal csak egy a gond. A feljegyzéseket nehéz fizikai munkához szokott szőlősgazdák – vagy a szent ember hírében álló Wendler végezték – és ekkor még nem volt kialakult akadémiai német helyesírás. Így egyet tehattünk – le kellett a bizonytalan helyesírású német szöveget magyarra fordítani. A Riedl Ferenc Helytörténeti Gyűjtemény később kétnyelvű németességgel – a régi és a mai német helyesírásban szeretné kiadni az évszázados feljegyzéseket, hozzátéve azok magyar fordítását is.

A Budaörsi Napló múlt iránt érdeklődő olvasói addig is olvashatják magyarul Kreis György és Wendler Ferenc történeti jegyzeteit. Aki esetleg további másolatról tud, kérjük, közölje a szerkesztőséggel!

Ezután lássuk a krónika szövegét! Sajat megjegyzéseink dupla zárójelben szerepelnek.

Feljegyzések 1707-től napjainkig

Mi a torbágyi (Gross-Turbaler Pfare) plébániához tartoztunk. Budaörsöt 1707-ben telepítették le, és nevét egy csárdásról kapta, ahol egy szép kocsmárosné élt Örsi (Erzsi) néven, (németül:Lisel) ő Budáról (Ofen) származott, ezért az urak gyakran jártak oda szórakoz-

ni, az Ofner Lisel-hez, (Buda Eörsi)-nek nevezték. Erről kapta a falu a nevét. ((A Buda Örszi nem más – mint kedves népi, névmagyarázó legenda. A falu telepítése is az 1720-as évekhez kötődik. A szép Örsi legendáját már Hauser József Budaörsi krónikája is említi. Nem több szerinte sem, mint népi névmagyarázat!))

1726-ban született Anton Frank, Franz Wendler nagyapja. 1738-ban március másodikán, az uradalom házában egy trinitárius szerzetes Makkosról megkeresztelte az első gyereket, neve Johann Straicher.

Ridel Budaörsi Heimatbuchja szerint trinitariusok, ferencesek és kapucinusok végezték a hívek lelki gondozását 1738-ig a közeli Buda és környék kolostoraiból. ((Az ekkor megkeresztelt gyermek születése után megkezdődött a pestis járvány))

1739. április 5-én, miközben a trinitáriusok ellátták a plébániát, ekkor meghaltak az egytől hét évesek közül hetvenketten, a nyolctól 20 évesek közül nyolcvanketten, a huszonegytől negyvenkilenc évesek közül kilencvenheten, az 50 évesek és még idősebbek közül tizenöt személy, október 20-án megszűnt a járvány és a trinitáriusok 1743. január 13-ig látták el.

1744. március 25-én megérkezett az első plébános, Johann Hollman ((neve helyesen: Johann Hellmár)) és 1751. szeptember 27-ig maradt itt.

1745. szeptember 21-én szentelték fel az első templomot, és az első plébános idején építették. ((A krónikás természetesen nem tud a középkori templomról, s az egykori romok felhasználásáról.))

1745. december 27-én voltak az első keresztelések a templomban, és pedig Anna Lunz, az apját Mathias Lunznak hívták, a második Maria Bayer, az apja (keresztneve) Felix volt, a harmadik Maria Kessler, ennek apja Georg Johann Kessler.

1751. szeptember 27-től 1752. augusztus 24-ig az adminisztrációt ((a plébániai helyettesítést)) a kapucinusok látták el.

1752. augusztus 27-én Johann Wedek plébános jött és 1756. november végéig maradt itt. ((Neve helyesen Johann Vellek Csehországból.))

1756. november 20-án Ludwig Dillick jött plébánosnak és 1761-ig maradt. ((A plébános neve a Heimatbuch szerint Czillich))

1761. június 17-én született Christof Wendler.

Ő volt az első uradalmi bognár Buda Eörsön, apja Szászországból származik, Meissen városában született, és Buda Eörsre vándorolt itt tartózkodott egy ideig, majd ismét haza utazott, apja házába ment, ahol éjszakai szállást kért, szívélyesen fogadták, a későbbiekben kikérdezték, azt kérdezték, honnan jön, azt mondta, Buda közeléből. Akkor azt mondta a szállásadó, neki is van ott egy fia, majd azt válaszolta a zokogó Christof Wendler, ez én vagyok! Apja nyakába borult, ezután szívélyesen köszöntötték egymást, majd bőségesen megvendégelték. Étkezés előtt a szent keresztet vetette magára, és imádkozott. Ezért apja kizárta az örökségből, pedig módos ember volt, három háza volt. A hazlátogató Christof Wendler ajánlotta magát, és visszautazott Buda Eörse, aztán itt is maradt.

((A Wendler család feltehetőleg Szászországban protestáns lehetett, és a vallásváltoztatást nem bocsátotta meg fiának az apa. A krónika feljegyzéseinek közlését folytatjuk.))

Kovács József László